

PREGLED RAZVOJA ŠKOFJELOŠKE LESNE INDUSTRIJE

Lesna predelava na področju Škofje Loke je dandanes združena v Lesno-industrijskem kombinatu »Jelovica«, ki je bil ustanovljen leta 1948 in prav letos mineva deset let njegovega dela in razvoja. Seveda pa je bila lesna predelava v Škofji Loki razvita tudi že pred letom 1948 in pred vojno. Za boljše razumevanje razvoja lesne industrije v obdobju 1948—1958 je potrebno osvetliti pogoje za nastanek lesne predelave in njen predvojni razvoj.

Osnovni pogoj za nastanek in razvoj lesne predelave je bila vsekakor zadostna surovinska baza, t. j. obilna lesna masa, saj zavzema gozd na Gorenjskem 55 % celotne površine. V prid nastanku in razvoju lesne predelave prav na Trati v Škofji Loki pa je tudi konfiguracija terena, saj predstavlja Trata ob neposredni zvezi s cesto in železnico prirodno gravitacijsko središče obeh dolin, kakor tudi severne in vzhodne okolice. Ker se je tudi delovna sila lahko rekrutirala iz vrst kmečkega prebivalstva neposredno na samem mestu in okolici obratov, so bili s konjunkturo prodaje lesa med vojno in še celo takoj po prvi svetovni vojni podani vsi pogoji za uspešen nastanek in razvoj lesne, takrat predvsem žagarske predelave.

V takšnih ugodnih okoliščinah je na mestu v Starem dvoru, kjer danes stoji matični obrat podjetja »Jelovica«, leta 1914 postavil Cagliari žago z enim polnojarmenikom. Na Trati se je takoj po prvi svetovni vojni (1920, 1921) razmahnila žagarska proizvodnja na Hajnriharjevem in Dolenčevem obratu, v Bodovljah pa je leta 1924 postavil žago Šemic. Vsi štirje obrati so se v razdobju med obema vojnama sicer različno, vendar uspešno razvijali in postopoma povečevali svoje kapacitete, kakor tudi prehajali iz izključno žagarske predelave na izdelavo ladijskega poda, zabojev, sodov, parketa itd.

Cagliarijev obrat v Starem dvoru je po prvi svetovni vojni zaradi konkursa prevzela Kreditna banka, leta 1926 pa ga je kupil Pogačnik (tudi privatni kapital). Leta 1956 ga je odkupil štab za utrjevanje stare jugoslovanske vojske. Med okupacijo je bil avtomatično pod nemško vojno upravo, po osvoboditvi pa je obrat prevzelo republiško ministrstvo za gozdarstvo. Od leta 1946 do 1948 je obrat posloval kot stranski obrat gradbenega podjetja »Gradis«, leta 1948 pa ga je prevzela uprava vojnega gradbeništva zveznega ministrstva za narodno obrambo in mu dala naslov »Jelovica«.

Hajnriharjev in Dolenčev obrat na Trati sta od ustanovitve do časa po drugi svetovni vojni poslovala pod istimi lastniki, z nacionalizacijo Hajnriharjevega obrata leta 1945 in Dolenčevega leta 1947 pa sta prišla v sklop Gorenjskega gozdnega gospodarstva. Leta 1948 se je iz obeh obratov formiralo Lesnoindustrijsko podjetje Škofja Loka.

Šemicev obrat v Bodovljah je vzporedno z žaganjem v letih 1930—1940 začel tudi s proizvodnjo furnirja in vezanega lesa. Leta 1946 je z nacionalizacijo prav tako prišel v sklop gozdnega gospodarstva, kasneje pa z reorganizacijo začel poslovati kot samostojno podjetje.

Tako so torej leta 1948 obstajala na območju Škofje Loke tri sorodna podjetja: lesno industrijsko podjetje »Jelovica«, lesno industrijsko podjetje Škofja Loka in tovarna furnirja Bodovlje, poleg tega pa še Gradisov lesni obrat, ki se je po odstopitvi bivšega obrata vojski formiral na novo.

Karakteristično za lesno industrijo v prvih povojnih letih je predvsem dejstvo, da so se maksimalno izkoriščale žagarske kapacitete, saj so bile v teh letih ogromne potrebe po lesu zaradi obdobja obnove. Po letu 1948 pa je zaradi ekonomske blokade vzhodnih držav prav lesna, t. j. žagarska industrija spet nosila glavno breme pri ustvarjanju deviz z izvozom žaganega lesa. Prav nič manj kritične pa niso bile vojaške potrebe po lesu in nekaterih lesnih izdelkih.

Matični obrat Lesnega industrijskega kombinata »Jelovica« v Starem dvoru

Iz teh razlogov sta predvsem lesno industrijsko podjetje »Jelovica« in lesno industrijsko podjetje Škofja Loka bistveno povečali svojo proizvodnjo in seveda tudi porabo lesa.

Lesno industrijsko podjetje »Jelovica« je zaradi vojaških potreb ostalo od leta 1948 do 1954 v sklopu ministrstva za narodno obrambo, s 1. januarjem 1954 pa je prešlo v civilni sektor. Sledile so še druge reorganizacije. Lesno industrijsko podjetje Škofja Loka je leta 1950 zaradi potrebe po centraliziranem vodstvu lesne industrije prešlo v sklop Lesnega industrijskega podjetja Kranj, po njegovem razformiranju pa je bilo leta 1954 ponovno ustanovljeno samostojno Lesno industrijsko podjetje Trata.

Kakor je bilo že navedeno, so se zaradi izjemnih potreb obnove, obrambe in izvoza v teh letih kapacitete obratov tako razvile, da se je pri prehodu na občutno zmanjšanje sečenj in normalizacijo proizvodnje resno pojavljalo vprašanje možnosti alimentacije vseh teh kapacitet s surovino. Skupno je obstajalo v bivšem Hajnriharjevem in Dolenčevem obratu, v »Jelovici« in v Bodovljah in obratovalo 8 polnojarmenikov s kapaciteto 40.000 m³ rezanega lesa pri obratovanju v 2 izmenah. Ta kapaciteta je potrebovala 60.000 m³ hlodovine, redna alimentacija v današnjih razmerah pa znaša 15.000 m³ hlodovine. Poleg tega je bila proizvodnja v »Jelovici« in v obratih na Trati tudi po asortimentu slična, kapacitete pa neizkoriščene, kar je bil vzrok, da se je začelo postavljati vprašanje o smotrnosti obstoja dveh takšnih kapacitet.

Podjetja so bila torej zainteresirana, poiskati najboljšo rešitev, da zmanjšajo porabo hlodovine, da obdržijo delovno silo in da še nadalje ustvarjajo isto, odnosno še večjo realizacijo. Tako je Lesno industrijsko podjetje Trata leta 1945 likvidiralo bivši Hajnriharjev obrat in preneslo dejavnost izključno na bivši Dolenčev obrat. Reorganiziralo je proizvodnjo in s tem že deloma zreduciralo potrebe po surovini ter smotrneje izkoristilo strojni park.

Nadaljnji korak k racionalizaciji predelave in k zmanjšanju porabe hlodovine je bila združitev lesno industrijskega podjetja »Jelovica« z lesno industrijskim podjetjem Trata aprila 1955 in oktobra 1955 združitev s tovarno furnirja v Bodovljah.

Tovarna furnirja v Bodovljah je bila zaradi iztrošenosti naprav, predvsem objektov, v zelo kritičnem stanju in bi bila nujna večja adaptacija, kolikor bi podjetje še hotelo nadaljevati z nemotenim in tehnološko ustreznim obratovanjem. Ker pa je lokacija obrata v Bodovljah tako v tehnično-proizvodnem, kakor tudi komercialnem pogledu izredno negativna in neprimerna, vsako izboljšanje in povečanje proizvodnje na tem mestu pa otežkočeno, je bila najprimernejša rešitev v njegovi združitvi z »Jelovico« in preselitvi na primernejšo lokacijo. To je bilo še toliko primerneje, ker je »Jelovica« razpolagala z investicijskimi sredstvi. Osnovne prednosti združitve lesne industrije so bile torej vskladitev proizvodnih kapacitet s surovino, možnost racionalnejšega izkoriščanja obstoječih kapacitet in možnost preselitve in rekonstrukcije obrata za furnir in vezani les. V letih 1956—1958 se je še skoncetrirala proizvodnja bivših obratov na Trati in »Jelovico« na matičnem obratu v »Jelovici«, medtem ko je bila v obrate na Trati izvedena selitev in rekonstrukcija proizvodnje furnirja in vezanega lesa.

Danes združeni lesni kombinat »Jelovica« s skoraj 500 člani kolektiva in 700 milijoni bruto produkta, s proizvodnjo stavbnega in sobnega pohištva, montažnih objektov, embalaže, lahkih gradbenih plošč, vezanih plošč, panel-plošč in furnirja, pomeni za lesno industrijo močno podjetje z vsemi pogoji za nadaljnji razvoj. S sodelovanjem kolektiva, v sporazumu in ob razumevanju političnih in gospodarskih činiteljev ObLO Škofja Loka predstavlja čvrst člen v našem skupnem gospodarstvu.